

Oslo, august 2004

Liten etterspørsel av etiske fond blant norske fondssparere.

Av Guri Tajet



Arbeidsnotat 4/04 fra Framtiden i våre hender



FIVH arbeidsnotat 4/04 – Liten etterspørsel av etiske fond blant norske fondssparere

Norske fondssparere blåser i etikken

Framtiden i våre hender har undersøkt den norske investeringsmassen med en etisk profil¹. Dette har vi gjort ved å innhente tall fra samtlige aksjefond, kombinasjonsfond, obligasjonsfond og pengemarkedsfond i norske forvaltningsselskaper som er registrert i Verdipapirforeningen.

Dette fant vi (for mer utdypende informasjon, se vedlegg 1,2 og 3):

- Bare 10 av 384 fond, registrert i Verdipapirforeningen, har en etisk profil. Dette er Banco Humanfond, Banco Norge, Banco Norge+, Carnegie World Wide Etisk, DNB Nor Grønt Norden, DNB NOR Global Etisk III, DNB NOR Global Etisk IV, DNB NOR Miljøinvest, Odin Robur Miljø, Storebrand Global Miljø og Storebrand Global SRI.
- Disse ti fondene har en total forvaltningskapital på ca 1,4 mrd., mens den totale forvaltningskapitalen til samtlige forvaltningsselskapene er på 162,5 mrd. Kapital som investeres etisk utgjør 0,88 prosent av den totale kapitalen som investeres.
- Privatpersoner står for 65,1 mrd. av den samlede forvaltningskapitalen i norske forvaltningsselskapers fond, mens institusjoner står for 97,4 mrd. I de ti fondene med etisk profil står privatpersoner for 0,48 mrd, mens institusjonene står for 0,95 mrd kr. Bare 0,74 prosent av fondsinvesteringene til norske småsparere er med andre ord i fond med en etisk profil, mens 0,97 prosent av institusjoners fondsinvesteringer gjøres i fond med en etisk profil.
- KLP Fondsforvaltning har etiske retningslinjer som gjelder for alle sine 10 fond på 2,5 mrd, men de har ikke egne fond som defineres som etiske. Legger vi til dette tallet får vi en total etisk investeringsmasse på ca 3,94 mrd. Det utgjør 2,4 prosent av den totale investeringsmassen.
- Kundeforholdene med en etisk profil utgjør 1,39 prosent av alle kundeforhold.
- Kriteriene som avgjør hvilke selskaper det skal investeres i er ulike. Noen fond bruker ”positiv filtrering”, andre ”negativ filtrering” og atter andre en blanding. Positiv filtrering betyr at fondet investerer i alle bransjer, men bare i selskaper som miljømessig og sosialt er blant de flinkeste innenfor sin sektor. Med negativ filtrering menes at fondet unnlater å investere i visse bransjer som for eksempel olje, off-shore, shipping, våpenproduksjon, alkohol og tobakk
- Mye kan tyde på at svenskene har kommet vesentlig lenger enn oss når det gjelder etiske investeringer. Banco, som er en av mange aktører på det svenske etiske investeringsmarkedet, har over fire ganger så stor etisk forvaltningskapital som Norge har totalt.
- I følge en undersøkelse, foretatt av analysehuset Avanzi Research i samarbeid med EU-kommisjonen, har etiske i fond i land som Sverige, Belgia og Nederland en forvaltningskapital på ni til elleve milliarder kr. I England er forvaltningskapitalen til de etiske fondene på 29 milliarder kroner.

¹ Med ”etisk profil” forstår vi fond som ved sine plasseringer anvender utvalgsriterier som bygger på definerte etiske vurderinger. Disse etiske vurderingene blir gjort ut fra et engasjement for sosiale- og miljømessige spørsmål. Vi velger bevisst å skrive ”etisk profil”, fordi det definitivt kan diskuteres hvorvidt fondene er etiske eller ikke.



FIVH arbeidsnotat 4/04 – Liten etterspørsel av etiske fond blant norske fondssparere

Graver-utvalget med sin klare anbefaling i forhold til etiske retningslinjer for oljefondet knesatte prinsippet om at penger ikke er noen verdifri sone, og i juni i år vedtok Stortinget å innføre etiske retningslinjer for oljefondet. Vedtaket harmonerte godt med folkemeningen: I en MMI-undersøkelse i 2001, på oppdrag av Framtiden i våre hender, svarte 58 prosent av den norske befolkning at inntektene i oljefondet bør plasseres slik at de fremmer miljø og menneskerettigheter, selv om det skulle gi lavere avkastning. Ut fra denne meningsmålingen er det rimelig å forvente at småsparerne selv investerer pengene sine i fond med en etisk profil. Som vi har sett, er det ikke slik. Bare 0,74 prosent av norske småsparerer investerer i fond med en etisk profil. Hva kan gjøres for å øke interessen?

Framtiden i våre hender mener myndigheter, forvaltningsselskaper og folk selv har et ansvar for at investeringer i fond med en etisk profil øker. Dette kan gjøres på tre ulike nivåer:

Hva kan myndighetene gjøre?

- I Nederland er det nylig blitt godkjent skattelette for sosiale og etiske investeringer på 2,5 prosent, og en lignende skattelettelse finnes allerede på ”grønne investeringer”. Norske myndigheter bør også innføre skattelettelser på etiske investeringer.

Hva kan forvaltningsselskapene gjøre?

- Intensivere markedsføringsinnsatsen, og begynne å tro på eget produkt. Vi har gjennomgått alle forvaltningsselskapenes hjemmesider, og i de fleste tilfeller må kunden lete godt for å finne noe om etikk. Carnegie fondsforvaltning tilbyr et etisk fond for sine kunder, men markedsfører det ikke på sine hjemmesider.
- Gebyrene er høyere på de etiske fondene. Forvaltningsselskapene viser til at dette skyldes ”screeningskostnadene”. Vårt inntrykk er at disse kostnadene prises for høyt. Det må det bli slutt på hvis vi skal få opp interessen for etiske fond.

Hva kan mannen i gata gjøre?

- Begynne å ta innover seg at pengeplassering har en betydelig etisk side, du har en plikt til å vite hvordan fondsforvalterne får pengene dine til å yngle
- Etterspørre etiske fond.
- Kjøpe etisk fond.

Framtiden i våre hender sitt mål på lang sikt er at hele forvaltningskapitalen til alle forvaltningsselskaper skal være etisk. Hvis disse tiltakene gjøres, kan dette målet nås.



FIVH arbeidsnotat 4/04 – Liten etterspørsel av etiske fond blant norske fondssparere

Vedl. 1 TALLFAKTA OM FOND MED EN ETISK PROFIL

FORVALTNINGS SELSKAPER (tall oppgitt i 1000 kroner)	Forvaltnings kapital 30.06.04	Herav fond med en etisk profil	Forvaltningskapital 30.06 fordelt på		Forvaltningskap. med etisk profil i prosent av total forvaltningskap. i samme selskap	Antall kundeforhold per 30.06.04	Herav kundeforhold med en etisk profil		Antall kundeforhold 30.06.04 fordelt på		Kundeforhold med en etisk profil i prosent av total i samme selskap	Antall fond
			Person	Institusjon			Person	Institusjon	Person	Institusjon		
ABIF	10 617 638					11 894						35
Banco Humanfond		52260	21167	31093			1 082	1 044	38			
Banco Norge		36395	1622	34773			29	25	4			
Banco Norge+		52569		52569			3		3			
Totalt		141224	22789	118435	1,33 %		1 114	1 069	45	9,37 %		
Carnegie Kapitalforvaltning	4 842 742					13 092						23
Carnegie World Wide Etisk		133008		133008	2,75 %		4		4	0,03 %		
DnB NOR Kapitalforvaltning 1)	64 229 913					1 272 473						108
DnB NOR Grønt Norden		435814	368313	67501			22 922	22 518	404			
DnB NOR Global Etisk III		39422	58	39364			5	2	3			
DnB NOR Global Etisk IV		111122		111222			1		1			
DnB NOR Miljøinvest		70016	63839	6177			4 399	4 275	124			
Totalt		656374	432210	224264	1,02 %		27 327	26 795	532	2,15 %		
Firstnordic Fondene	2 324 093					38 153						8
Fondsfinans Kapitalforvaltning	607 776					116						6
Fondsforvaltning	2 591 294					1 094						10
Handelsbanken Fondsforvaltning	554 764					10 324						3
Holberg Fondsforvaltning AS	1 392 905					1 635						7
Kaupthing Forvaltning	50 551					532						4
KLP Fondsforvaltning	2 517 680					660						10



FIVH arbeidsnotat 4/04 – Liten etterspørsel av etiske fond blant norske fondssparere

Nordea Fondene	14 134 275					121 448					28
ODIN Forvaltning	13 899 154					354 696					28
Odin Robur Miljø		11787	9237	2550	0,08 %		995	985	10	0,28 %	
Orkla Finans Forvaltning	1 985 441					5 381					7
Pareto Fondsforvaltning	2 071 123					319					5
Stavanger Fondsforvaltning	15 579 100					102 693					9
Storebrand Fondene	18 855 952					118 954					50
Storebrand Global Miljø		54605	15721	38884			807	762	45		
Storebrand Global SRI		427560		427560			10		10		
Total		482165	15721	466444	2,56 %		817	801	55	0,69 %	
Sundal Collier & Co Fondsforv.	2 021 496					5 482					14
Terra Fondsforvaltning	3 567 441					102 228					17
WarrenWicklund Fondsforvaltn	678 525					11 243					12
Totalt	162 521 863	1424558	479957	944701	0,88 %	2 172 417	30 257	29 650	646	1,39 %	384

Vedl. 2 INVESTERINGSKRITERIER FOR FOND MED EN ETISK PROFIL

Fond med etisk profil

Kriterier

Banco Humanfond	Den etiske investeringsprofilen i Banco Humanfond er inndelt i to kategorier, dels i form av kriterier som tar hensyn til selskapets sosiale- og miljømessige krav (fastsatt av FN) og dels i form av kriterier som angår selskapets bransjetilhørighet. Den ideelle profilen innebærer at det ved årets slutt deles ut 2 % av forvaltningskapitalen til den av Bancos 45 samarbeidende org. andelshaver selv velger.
Banco Norge	Den etiske investeringsprofilen i Banco Humanfond er inndelt i to kategorier, dels i form av kriterier som tar hensyn til selskapets sosiale- og miljømessige krav (fastsatt av FN) og dels i form av kriterier som angår selskapets bransjetilhørighet.
Banco Norge+	Den etiske investeringsprofilen i Banco Humanfond er inndelt i to kategorier, dels i form av kriterier som tar hensyn til selskapets sosiale- og miljømessige krav (fastsatt av FN) og dels i form av kriterier som angår selskapets bransjetilhørighet.
Carnegie World Wide Etisk	Det er et fond som har vært spesialopprettet for spesielle kunder. Det etiske fondet garanterer at det ikke er investert i våpen, tobakk og alkohol. Det blir ikke reklamert for dette fondet på hjemmesiden.



FIVH arbeidsnotat 4/04 – Liten etterspørsel av etiske fond blant norske fondssparere

DnB NOR Grønt Norden	DnB Grønt Norden investerer i selskaper som har en fokusert og positiv miljøprofil, miljøvennlige eller miljønøytrale produksjonsprosesser og produkter/tjenester. Fondet kan investere i nordiske selskaper som gjennom fokus på miljø for eksempel benytter teknologi som en miljøforbedrende faktor. Fondet investerer i bransjer som energi, IT, telekommunikasjon og finans. Bransjer som olje, off-shore og shipping er ekskludert fra fondet. Det investeres heller ikke i selskaper som har en vesentlig del av inntektene fra våpenproduksjon og tobakk.
DnB NOR Global Etisk III	DnB Global Etisk III er et investeringsalternativ som passer for bedrifter og organisasjoner som ønsker å investere i internasjonale aksjer i henhold til anerkjente etiske retningslinjer. Minimumstegning er på kr 10 000 000.
DnB NOR Global Etisk IV	DnB Global Etisk IV er et investeringsalternativ som passer for bedrifter og organisasjoner som ønsker å investere i internasjonale aksjer i henhold til anerkjente etiske retningslinjer. Minimumstegning er på kr 50 000 000.
DnB NOR Miljøinvest	DnB Miljøinvest er et investeringsalternativ som passer for bedrifter og enkeltpersoner som ønsker å investere i bedrifter som tjener på at det finnes miljøutfordringer. Fondet investerer i internasjonale miljø- og teknologiselskaper som kan være selskaper innen bransjer som renseteknologi for vann og luft, energieffektivisering, avfallshåndtering og gjenvinning. Sett i lys av myndighetenes stadig sterkere fokus på miljøutfordringer, kan DnB Miljøinvest sies å være fremtidsrettet med sin fokus på miljøteknologi.
Odin Robur Miljø	ODIN Robur Miljø er et fond i fond som utelukkende investerer i Roburs Miljøfond. Fondet plasserer i nordiske børsnoterte selskaper som driver sin virksomhet utfra et aktivt miljøtankesett i henhold til 21 utvalgte miljøkriterier.
Storebrand Global Miljø	Fondet investerer i selskaper som tar ansvar for en bærekraftig utvikling, både miljømessig og sosialt. Selskapene vurderes miljømessig i forhold til effektiv ressursbruk, produktkarakteristika og miljøledelse. Det sosiale aspektet vurderes både i forhold til omverden, ansatte, underleverandører og forretningspartnere. Kun selskaper som er blant de 30% beste i verden innenfor sin sektor både miljømessig og sosialt er aktuelle for investeringer i fondet. Fondet investerer i alle sektorer med unntak av tobakk og kjernekraft.
Storebrand Global SRI	Storebrand Global SRI investerer i selskaper som tar ansvar for en bærekraftig utvikling, både miljømessig og sosialt. Selskapene vurderes miljømessig i forhold til effektiv ressursbruk, produktkarakteristika og miljøledelse. Det sosiale aspektet vurderes både i forhold til omverden, ansatte, underleverandører og forretningspartnere. Kun selskaper som er blant de 30% beste i verden innenfor sin sektor både miljømessig og sosialt er aktuelle for investeringer i fondet. Fondet investerer i alle sektorer med unntak av tobakk og kjernekraft.
Forvaltningsselskaper som gjør etiske vurderinger på hele sin portefølje uten at de har spesialopprettet egne fond.	



FIVH arbeidsnotat 4/04 – Liten etterspørsel av etiske fond blant norske fondssparere

KLP	<p>KLP har valgt å støtte seg til FNs prinsipper og benytter sentrale FN-konvensjoner som grunnlag for sin verdiplattform. I praksis betyr dette at de ekskluderer selskaper som kan kobles til brudd på konvensjoner på følgende områder: Menneskerettigheter, inkludert barnearbeid, arbeidstakerrettigheter, miljø, våpen, korrupsjon. Selskaper som kan kobles til systematiske eller grove brudd på ett eller flere prinsipper i verdiplattformen blir ekskludert fra deres investeringer i fem år. Alle selskaper som vurderes ekskludert blir kontaktet og får mulighet til å kommentere informasjonen. Målet er ikke bare at KLP skal ha en "etisk portefølje". Målet er også at selskapene som blir ekskludert skal forbedre seg.</p>
Stavanger fondsforvaltning	<p>De etiske retningslinjene for SKAGEN Fondene er todelt. For det første foretar de ikke på selvstendig grunnlag investeringer i selskaper som bevisst skader den lokale befolkning, miljø eller valgte styresett. For det annet mener de det er demokratiske valgte lovgivende forsamlinger og folkerettslig godtatte internasjonale organisasjoner som skal definere etisk atferd, og hva som er lov og ikke lov. I tillegg til den selvstendige etiske vurderingen, fokuserer de på langsiktig lønnsomhet fremfor kortsiktig profitt i selskapene vi investerer i. Det betyr at de vurderer om selskapene kan pådra seg vesentlige og uønskede forpliktelser gjennom helseskader, miljøovergrep eller fremtidige lovreguleringer. De foretar en negativ screening av selskaper og bransjer (dvs. lar være å investere i), men deres policy er at de ikke uttaler seg om selskaper som de ikke eier. For å vurdere hva som er etisk - hva som er rett og galt - forholder de seg til ulike FN-konvensjoner. Skagenfondene har en gang trukket seg ut av et selskap: Kerr McGee</p>



FIVH arbeidsnotat 4/04 – Liten etterspørsel av etiske fond blant norske fondssparere

Vedl. 3 BANCO I SVERIGE SAMMENLIGNET MED BANCO I NORGE

Navn på fond - Sverige	Forvaltningskapital per 30.06.04 (tall oppgitt i mill. skr)	Navn på fond - Norge	Forvaltningskap. per 30.06.04 (tall oppgitt i mill. nkr)
Humanfondet	1523,8	Humanfondet	52,26
Banco Etisk Sverige Spesial	235,6	Banco Norge +	52,56
Banco Etisk Norden	269,1		
Banco Etisk Global	484,1		
Samritfonden	398		
Banco Etisk Europa	184,1		
Banco Ideel Miljø	237,1		
Banco Hjelp	163,3		
Banco Svensk Miljø	87,1		
Banco Etisk Sverige	2803,3	Banco Norge	36,4
Til sammen	6385,5		141,22